

Доц. др Живорад Миленовић²

Учитељски факултет у Призрену – Лепосавић

МИКРО ИСТРАЖИВАЊА УЧИТЕЉА У ШКОЛИ

Апстракт: У раду су изнесени резултати теоријско-емпиријског истраживања значаја микро истраживања учитеља у школи. Микро истраживања у школи спадају у групу примењених педагошких истраживања. Њихов основни смисао је да унапреде и побољшају педагошку теорију и праксу васпитања и образовања у школи. Да би се утврдио значај микро истраживања учитеља у школи, у месецима мај-јун 2011. године, спроведено је истраживање на узорку од 114 учитеља основних школа на подручју Града Ниша, које је приказано у овом раду. Подаци прикупљени истраживањем обрађени су факторском и једнофакторском униваријантном ANOVA анализом варијансе различитих група са планираним поређењем. Факторском анализом издвојена су три фактора која одређују значај микро истраживања учитеља у школи. Једнофакторска униваријантна ANOVA анализа варијансе је показала да постоји статистички значајна разлика у ставовима и мишљењима учитеља о значају микро истраживања учитеља у школи у зависности од дужине њиховог радног стажа у настави, при чему по дужини радног стажа млађи, пре него ли старији учитељи, сматрају да спровођење микро истраживања у школи значајно доприноси васпитно-образовној ефикасности наставног процеса. Најзначајнији резултати истраживања приказани су у форми закључка, дате су педагошке импликације и указано је на могуће правце будућих истраживања.

Кључне речи: педагошка истраживања, микро истраживања, учитељ, настава, значај микро истраживања у школи.

УВОД

У данашњој основној школи, учитељ има најодговорније место у свим фазама наставног процеса. Успешност наставе у највећој мери зависи од његових педагошко-психолошких, дидактичко-методичких, социјално-комуникацијских и осталих компетенција. Он има интегративну улогу и од

² zivorad.milenovic@pr.ac.rs

њега се очекује да повеже у јединствену акциону целину школски амбијент, наставни програм, ученичко понашање и свој креативни начин вођства у одељењу. Зато се и каже да је у учитељ креатор, водитељ и непосредни учесник наставе и васпитања у млађим разредима основне школе.

Суочавајући се са будућношћу и новим изазовима образовања у 21. веку, суштински се мења и полажај учитеља у настави. Он је све више успешан организатор наставе и водитељ васпитања и образовања. Да би одговорио новим захтевима које пред учитеља постављају школа и друштво, потребно је да поседује добре професионалне и стручне компетенције. То се пре свега односи на његову методолошку оспособљеност и методичку обученост. Зато је и потребно да учитељ буде свестран и савршен и да стално иновира наставу и учење.

Начини на које учитељ иновира наставу су бројни. Један од помињаних је самостално учитељево истраживање теорије и праксе васпитања и образовања у школи. Истраживања која највише могу допринети решавању појединачних проблема у настави у млађим разредима основне школе су *микро истраживања*. Управо у овом раду, расправљаће се о значају микро истраживања. Расправљаће се и о потреби да их учитељи спроводе у школи. Али и о њиховој васпитнообразовној ефикасности у настави у млађим разредима основне школе.

ТЕОРИЈСКИ ПРИСТУП ПРОБЛЕМУ ИСТРАЖИВАЊА

Конститутивни елементи сваке науке јесу њен предмет, научна сазнања до којих је дошла у току свог развоја, начин саопштавања резултата истраживања друштвеној јавности и методологија истраживања. Уочљиво је да свака наука тежи да се развија и да долази до нових научних сазнања. При том је од посебног значаја методологија истраживања, као њена ужа научна област (дисциплина), која теоријским и емпиријским проучавањима долази до нових научних сазнања у оквиру конкретне науке и тиме доприноси њеном развоју. Но без обзира на исказан значај и потребу, методологији истраживања не придаје се на значају у довољној мери. То је случај и са методологијом педагошких истраживања. Она углавном остаје предмет интересовања научника, а знатно мање практичара (учитеља и наставника), као непосредних реализатора наставе у основној школи.

У уџбеницима и педагошкој периодици постоје бројне класификације педагошких истраживања. Оне су различите и зависе од конкретног приступа аутора (Јовановић и Кнежевић Флорић, 2008; Tabachnick & Fidell, 2007; Муџић, 2004; Банђур и Поткоњак, 2002 и 1999). У наведеним класификацијама аутори углавном расправљају о фундаменталним (базичним, теоријским), емпиријским, историјским, акционим и малим (микро) истраживањима. Истраживања која су најмање била заступљена јесу мала (микро) истраживања. Она су првенствено намењена практичарима

(учитељима и наставницима) који у настави непосредно раде са ученицима. Основни разлог због кога учитељи и наставници не примењују микро истраживања у школи јесте њихова недовољна методолшка оспособљеност. Поред тога, учитељи и наставници заокупљени другим проблемима нису у довољној мери ни заинтересовани да спроводе истраживања у школи.

Микро истраживања спадају у групу примењених педагошких истраживања. Рационално се организују и спроводе у оквиру школа и других васпитнообразовних институција. Њихов основни смисао је како наводе Вељко Баћур и Никола Поткоњак (1999) да унапреде и побољшају праксу образовноваспитног рада. Микро истраживањима проучава се педагошка, а пре свега дидактичка пракса. Зато се и каже да проблеми који се желе решити микро истраживањима, управо произилазе из непосредне праксе васпитања и образовања. Полазећи од чињенице да су микро истраживања углавном усмерена на решавање практичних проблема у настави, може се закључити да је у микро истраживањима наглашен њихов практични смисао и значај.

Предмет истраживања код микро истраживања углавном су проблеми из праксе васпитања и образовања. То могу бити: социјално-емоционална клима за рад у одељењу, понашање и дисциплина ученика, положај ученика у настави, различити проблеми и недостаци наставе (неодговарајуће методе, неодговарајућа средства, устаљени принципи, облици рада, савремена образовна технологија у настави и др.), сарадња са породицом, слободно време ученика, ваннаставне активности, евалуација рада ученика и наставе и учења, иновације у настави, инклузија у васпитању и образовању и др. Циљеви микро истраживању су да се утврде „...објективне везе у појави између појава које су предмет проучавања (сазнавања)“ (Јовановић и Кнежевић Флорић, 2008, стр. 37, према: Баћур и Поткоњак, 1999). То могу бити једноставне и најближе каузалне, развојне и функционалне везе и односи. Могу бити и структурално-системске, полифакторске и друге сложеније педагошке законитости. Стога је основни циљ микро истраживања проучавање праксе васпитања и образовања. Циљ је и утврђивање проблема и узрока проблема у педагошкој теорији и пракси, али и решавање проблема и отклањање узрока проблема, све у циљу побољшања праксе васпитања и образовања у школи.

Микро истраживања углавном спороводи један истраживач. У настави у школи то су учитељи, наставници и стручни сарадници (педагог, психолог и др.). Карактеристична су по смањеном броју варијабли и не захтевају пуно времена. Узорак истраживања углавном чине ученици једног одељења или разреда. За истраживање се користе инструменти које сачињавају сами истраживачи у зависности од проблема истраживања. Подаци прикупљени микро истраживањима, обрађују се применом елементарних статистичких поступака (фреквенција, проценти, Пирсонов коефицијент корелације, Спирманов коефицијент контингенције, t-тест и χ^2 квадрат тест). Могу се

спроводити више пута, за исти проблем, на истом узорку и са истим инструментом. Зато се и називају поновљеним педагошким истраживањима.

МЕТОДОЛОШКИ КОНЦЕПТ ИСТРАЖИВАЊА

1. *Проблем истраживања.* Настава са ученицима млађег школског узраста у великој мери зависи од квалитета учитеља: стучних, научних, психолошких, педагошких, дидактичких, методичких, његовог искуства, али и радних, моралних и пре свега људских квалитета. Улога учитеља у школи започиње са утврђивањем активности кроз које он управља васпитнообразовним процесом. Зато се и каже да учитељ има интегративну улогу. Од њега се очекује да повеже у јединствену акциону целину школски амбијент, наставни програм, ученичко понашање и свој креативни начин рада. Из те интегративне улоге произилазе мање или више специфичне улоге учитеља. Оне су: планирање, иницирање, организовање, усмеравање, вођење, моделовање, праћење, анализирање, вредновање, кориговање и иновирање тока и динамике наставе и учења.

Улога учитеља која је до сада углавном научно била запостављена, јесте његова улога као истраживача у школи. Мали је број учитеља који у свом раду са ученицима, спроводи истраживања у школи. Узроци оваквог стања су бројни. Као најчешће истицани су слаба заинтересованост и мотивисаност учитеља, али и недовољна методолошка оспособљеност учитеља за спровођење истраживања у школи (Миленовић, 2010; Кундачина и Банђур, 2004). Проблем овог рада су значај микро истраживања у школи, односно значај микро истраживања учитеља у школи. Одговори на ова и друга питања затражени су од самих учитеља, као непосредних реализатора наставе са ученицима млађег школског узраста у школи.

2. *Предмет истраживања.* У ширем смислу, предмет је проучавање микро истраживања у школи, а у ужем, проучавање значаја микро истраживања учитеља у школи.

3. *Циљ истраживања.* Према предмету рада, циљ истраживања је идентификација процена и мишљења учитеља о значају спровођења микро истраживања у школи.

4. *Задаци истраживања.* Полазећи од предмета и циља рада, задаци истраживања су да се идентификују фактори који указују на значај микро истраживања од стране учитеља у школи и да се утврди постоји ли разлика у проценама и мишљењима учитеља о значају микро истраживања у школи према дужини њиховог радног стажа у настави.

5. *Хипотезе истраживања.* Општа хипотеза гласи: микро истраживања у школи значајна су за снимање и унапређивање теорије и праксе васпитања и образовања у школи, али је мали број учитеља који спроводе микро истраживања у свом раду. Посебне хипотезе су: 1) претпоставља се да ће

истраживањем бити издвојени фактори који указују на допринос микро истраживања у васпитању и образовању и у ефикасности у планирању наставе у школи и 2) да постоји разлика у проценама и мишљењима учитеља о значају спровођења микро истраживања у школи према њиховој дужини радног стажа, при чему се очекује да ће по дужини радног стажа млађи, пре него ли старији учитељи процењивати да микро истраживања учитеља у процесу наставе и учења значајно доприносе унапређивању праксе васпитања и образовања у школи.

6. *Варијабле истраживања.* Независна варијабла је дужина радног стажа учитеља у настави. Питање је отвореног типа. На основу одговора учитеља извршена је следећа класификација: а) до 10, б) 11-20, в) 21-30 и г) преко 30 година). Зависну варијаблу представљају процене и мишљења учитеља о значају њихових микро истраживања у школи. Испитивана је на Скалеру – МИУ.

7. *Поступци, методе, технике и инструменти истраживања.* Примењен је компаративни и трансферзални поступак. Коришћене су следеће методе: 1) метода теоријске анализе и синтезе (примењена је у теоријском приступу проблему истраживања и приликом анализе резултата истраживања); 2) сервеј истраживачки метод (коришћен је при испитивању процена и мишљења учитеља о значају спровођења микро истраживања од стране учитеља у школи); 3) аналитичко-дескриптивна метода (коришћена у теоријском приступу проблему истраживања и при анализи резултата истраживања (анализа) и при интерпретацији резултата истраживања (описивање); и 4) компаративна метода (коришћена је при интерпретацији и дискусији и анализи резултата истраживања). Истраживачка техника је скалирање. Скалирање је спроведено на узорку учитеља у основним школама. Инструмент коришћен у истраживању за прикупљање података је Скалер – МИУ. Скалер је Ликертовог типа и петостени је. Састоји се од 15 твдњи. После сваке тврде следи скала интензитета: а) у потпуности се слажем, б) углавном се слаже, в) неодлучан-а сам, г) углавном се не слажем и д) уопште се не слажем. Скалер је конструисан за ово истраживање. Метријске карактеристике скалера испитиване су на само истраживању када је извршена корекција инструмента (одбачени су фактори, њих пет, чија је вредност мања од 0,60 и задржани су само фактори, њих 15, који имају вредности веће од 0,60).

8. *Популација и узорак.* Популацију чине сви учитељи основних школа Града Ниша у месецима мај-јун 2011. године када је истраживање спроведено. У узорку су 114 учитеља који су обухваћени истраживањем. Узорак је случајан и репрезентативан је за предивђену популацију. Према дужини радног стажа у настави, структура узорка је следећа: а) до 10 година – 29,83%, б) 11-20 година – 39,47%, в) 21-30 година – 17,54% и г) преко 30 година – 13,16% учитеља.

9. *Организација и ток истраживања.* Истраживање је спроведено у месецима мај-јун 2011. године на узорку учитеља основних школа Града Ниша.

10. *Обрада података.* Подаци прикупљени истраживањем обрађени су следећим статистичким поступцима: Левенов (Levene Statistic) тест, Велч (Welch) тест, Браун-Форсајт (Brown-Forsythe) тест, једнофакторска униваријантна ANOVA анализа варијансе различитих група са планираним поређењем и факторска анализа са Varimax ротацијом. Осим фреквенције (N), и процената (%), рачунато је следеће: КМО показатељ, Кронбахов алфа коефицијент (α), степени слободе (df), приближна значајност разлике (p), Ф-тест (F), аритметичка средина (M), стандардно одступање (SD), стандардна грешка (σ) и ета квадрат. Подаци добијени истраживањем приказани су табелама и дијаграмом.

РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА – ДИСКУСИЈА И АНАЛИЗА

Резултати истраживања приказани су према подацима добијеним факторском анализом са Varimax ротацијом и једнофакторском униваријантном ANOVA анализом варијансе. Прегледом Корелационе матрице (Correlation Matrix – због своје обимности није приказана у раду), утврђено је да 87 коефицијената има вредности које су веће од 0,30. Подаци потврђују факторабилност матрице и оправданост факторске анализе.

Табела 1. - КМО показатељ и Бартлетов тест сферичности

КМО		,826
Бартлетов тест сферичности	χ^2	1427,751
	df	45
	p	,000

Вредност Кајзер-Мејер-Оклиновог показатеља је задовољавајућа (КМО=0,826) и премашује препоручену вредност 0,60. То указује на факторабилност корелационе матрице и да је факторска анализа била оправдана. Бартлетов тест сферичности при хи квадрат теста ($\chi^2=1427,751$) и 45 степени слободе (df=45) показао је статистички значајну разлику на нивоу нивоу $p < 0,001$ ($p=0,000$) (*Табела 1.*)

Табела 2. - Факторска матрица (*Communalities*)

<i>Допринос васпитању</i>	<i>,831(32,36%)</i>		
a7-Да би био успешан васпитач, потребно је да сваки учитељ спроводи истраживања у школи.	,837		
a12-Ефикасније је васпитање када се његови резултати проверавају.	,812		
a3-Мирко истраживањима је могуће проучавање свих страна васпитања.	,792		
a10-Разлоге непримерених понашања ученика најбрже утврђујем мирко истраживањима.	,726		
a8-Резултати микро истраживања помажу ми у отклањању узрока недисциплине ученика.	,709		
<i>Допринос образовању</i>	<i>,815(28,16%)</i>		
a4- Микро истраживања доприносе решавању текућих проблема у настави.		,824	
a13-Проблеми у настави најбоље се утврђују истраживањем.		,784	
a11-Микро истраживање доприноси утврђивању грешака у настави.		,776	
a1-Најбоље резултате у настави постижем ако проблеме у настави утврђујем након спроведеног микро истраживања.		,703	
a6-Микро истраживање више штети него што доприноси успешности у настави.		,687	
<i>Допринос планирању наставе</i>	<i>,779(18,14%)</i>		
a2-Наставу најбоље планирам коришћењем резултата добијених истраживањем.			,818
a14-Често ми се дешава да су ми у планирању наставе потребни подаци које најбрже могу добити микро истраживањима.			,801
a5-Микро истраживање доприноси утврђивању грешака у настави што је од значаја за њихово отклањање.			,786
a15-Најбоље резултате у планирању наставе постижем ако проблеме у настави утврђујем након спроведеног микро истраживања.			,705
a9-Микро истраживања доприносе решавању текућих проблема у настави.			,674

Скалер процена васпитача о значају и потреби мирко истраживању учитеља у школи обрађен је факторском анализом методом главних компоненти са Varimax ротацијом. Након ротације од пет итерација издвојена су три фактора који задовољавају Гутман-Кајзеров критеријум. Издвојена три фактора односе се на процене учитеља о значају и потреби спровођења микро истраживања у школи: *допринос васпитању*, *допринос образовању*, *допринос у планирању наставе*. Задржане су тврдње с факторским оптерећењем већим од 0,60 (Табела 2). Сваки наведени фактор чини пет тврдњи. Израчунати коефицијент поузданости (Cronbach alpha)

задовољавајући је за све три суп скале: *допринос васпитању* ($\alpha=0,831$), *допринос образовању* ($\alpha=0,815$) и *допринос у планирању наставе* ($\alpha=0,779$).

Подаци приказани у Табели 2 показују да све компоненте задовољавају КМО критеријум и имају појединачне вредности које су веће од 0,60 и у размаку вредности од 0,674 код ајтема девет - *Микро истраживања доприносе решавању текућих проблема у настави*, до 0,837 код ајтема седам - *Да бу био успешан васпитач, потребно је да сваки учитељ спроводи истраживања у школи*. Према приказаним подацима, значај и потребу микро истраживања учитеља у школи одређују три фактора: *допринос васпитању*, *допринос образовању* и *допринос у планирању наставе*, при чему сваки фактор одређују по пет ајтема.

Први издвојени фактор *допринос васпитању* одређују: 1) ајтем седам - *Да би био успешан васпитач, потребно је да сваки учитељ спроводи истраживања у школи*, који има појединачну вредност 0,837; 2) ајтем 12 - *Ефикасније је васпитање када се његови резултати проверавају*, који има појединачну вредност 0,812; 3) ајтем три - *Микро истраживањима је могуће проучавање свих страна васпитања*, који има појединачну вредност 0,792; 4) ајтем 10 - *Разлоге непримерених понашања ученика најбрже утврђујем микро истраживањима*, који има појединачну вредност 0,726 и 5) ајтем осам - *Резултати микро истраживања помажу ми у отклањању узрока недисциплине ученика*, који има појединачну вредност 0,709.

Други издвојени фактор *допринос образовању* одређују: 1) ајтем четири - *Микро истраживања доприносе решавању текућих проблема у настави*, који има појединачну вредност 0,824; 2) ајтем 13 - *Проблеми у настави најбоље се утврђују истраживањем*, који има појединачну вредност 0,784; 3) ајтем 11 - *Микро истраживање доприноси утврђивању грешака у настави*, који има појединачну вредност 0,776; 4) ајтем један - *Најбоље резултате у настави постижем ако проблеме у настави утврђујем након спроведеног микро истраживања*, који има појединачну вредност 0,703 и 5) ајтем шест - *Микро истраживање више штети него што доприноси успешности у настави*, који има појединачну вредност 0,687.

Трећи издвојени фактор *допринос планирању наставе* одређују: 1) ајтем два - *Наставу најбоље планирам коришћењем резултата добијених истраживањем*, који има појединачну вредност 0,818; 2) ајтем 14 - *Често ми се дешава да су ми у планирању наставе потребни подаци које најбрже могу добити микро истраживањима*, који има појединачну вредност 0,801; 3) ајтем пет - *Микро истраживање доприноси утврђивању грешака у настави што је од значаја за њихово отклањање*, који има појединачну вредност 0,786; 4) ајтем 15 - *Најбоље резултате у планирању наставе постижем ако проблеме у настави утврђујем након спроведеног микро истраживања*, који има појединачну вредност 0,705 и 5) ајтем девет - *Микро истраживања*

доприносе решавању текућих проблема у настави, који има појединачну вредност 0,674.

Издвојени фактори указују на значај и потребу микро истраживања учитеља у школи. То, другачије речено значи, да микро истраживања која спроводе учитељи у школи омогућају истраживање педагошке и дидактичко-методичке теорије и праксе васпитања и образовања. У зависности од резултата добијених истраживањем, планира се и програмира наставни рад. Резултати истраживања су у сагласју са резултатима неких истраживања спроведених у новије време у свету (Mangram & Watson, 2011; Oikomiday, 2010). Она су показала да је микро истраживање значајно у школи, посебно на млађем школском узрасту. То је и разумљиво зато што учитељи свакодневно раде са истим ученицима, што им омогућава боље сагледавање успешности рада одељења и сваког ученика појединачно (Cowley, 2006; Stoll i Fink, 2000). Зато и најбоље познају проблеме у настави и успешно могу планирати микро истраживања. То је гаранција успешности реализације микро истраживања, све у циљу ефикасности наставног процеса.

На овај начин, потврђена је прва посебна хипотеза истраживања по којој је било претпостављено да ће истраживањем бити издвојени фактори који указују на допринос микро истраживања учитеља у школи у ефикаснијем васпитању, образовању и планирању наставе.

Да би се утврдило постоји ли разлика у проценама и мишљењима учитеља о значају спровођења микро истраживања од стране учитеља у школи, спроведена је обрада података једнофакторском униваријантном ANOVA анализом варијансе различитих група са планираним поређењем.

Табела 3. - Дужина радног стажа и значај микро истраживања учитеља у школи (Levene Statistics)

Левенов тест	df1	df2	p
3,691	3	110	,014

Величина значајности разлике Левеновог теста износи 0,014. Како је тај број мањи од 0,05, прекршена је претпоставка о хомогености варијансе (Табела 3.).

Табела 4. - Дужина радног стажа и значај микро истраживања учитеља у школи (Robust Tests of Equality of Means)

	Статистика	df1	df2	p
Велч тест	1,549	2	101,201	,173
Браун-Форсајтов тест	1,476	2	208,055	,186

У Табели 4. приказани су резултати који указују где је дошло до нарушавања претпоставке о хомогености варијансе. Вредност Велч теста-1,549, при два степена слободе (df-2), статистички није значајна на нивоу

$p < 0,05$ ($p = 0,173$). Вредност Браун-Форсајт теста-1,476, при два степена слободe ($df = 2$), статистички није значајна на нивоу $p < 0,05$ ($p = 0,186$). Резултати наведених тестова, указују на отпорност кршења претпоставке о хомогености варијансе.

Табела 5. - Дужина радног стажа и значај микро истраживања учитеља у школи (ANOVA)

	df	F	p
Унутар групе	3	188,944	,000
Између група	110		
Укупно	113		

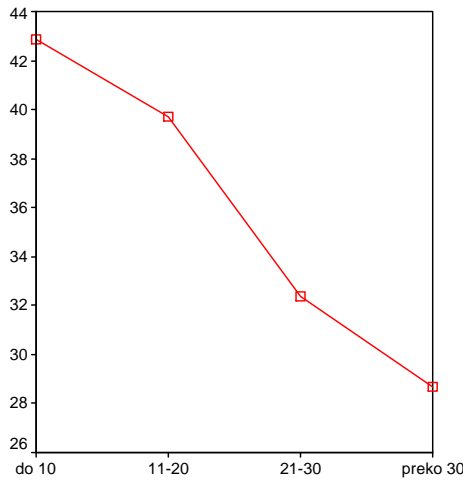
Вредност Ф-теста ($F = 188,944$), при три степена слободe ($df = 3$), статистички је значајна на нивоу $p < 0,001$ ($p = 0,000$) (Табела 5). Да би се утврдила јачина утицаја рачунат је ета квадрат. Израчунати ета квадрат 0,016 указује на велики утицај дужине радног стажа учитеља у настави на њихове процене и мишљења о значају спровођења микро истраживања у школи.

Табела 6. - Дужина радног стажа и значај микро истраживања учитеља у школи (Descriptives)

	N	M	SD	σ	95% интервал средње вредности	
					Доња граница	Горња граница
-10	34	42,8824	1,80512	,30958	42,2525	43,5122
11-20	45	39,6889	2,64422	,39418	38,8945	40,4833
21-30	20	32,4000	2,39297	,53508	31,2801	33,5199
+30	15	28,6667	1,54303	,39841	27,8122	29,5212
Укупно	114	37,9123	5,50874	,51594	36,8901	38,9345

Подаци показују (Табела 6.), да далеко највећу средњу вредност (M) има група учитеља који у настави раде мање од 10 година ($M = 42,8824$), при стандардном одступању ($SD = 1,80512$) и уз стандардну грешку ($\sigma = 0,30958$). Потом следе учитељи који у настави раде од 11-20 година ($M = 39,6889$, $SD = 2,64422$ и $\sigma = 0,39418$), па учитељи који у настави раде од 21-30 година ($M = 32,4000$, $SD = 2,39297$ и $\sigma = 0,53508$). Најмања средња вредност израчуната је код групе учитеља који у настави раде више од 30 година ($M = 28,6667$, $SD = 1,54303$ и $\sigma = 0,39841$). Ова анализа варијансе је показала, да је свеукупна значајност разлике 0,000 (Табела 5.), што је мање од 0,05 и показује да постоји значајна разлика међу групама учитеља према дужини радног стажа. Другим речима, процене и мишљења учитеља у зависности од дужине радног стажа у настави, значајно се разликују по питању значаја спровођења микро истраживања у школи.

Дијаграм 1. - Дужина радног стажа и значај микро истраживања учитеља у школи (*Means Plots*)

Према нагнутости изломљене линије, уочљив је јасан стрми пад линије од учитеља који у настави раде мање од 10 година, преко учитеља који у настави раде од 11-20 и од 21-30 година, па све до учитеља који у настави раде више од 30 година. Најизраженија је разлика између учитеља који у настави раде између 11 и 20 година и учитеља чији је радни стаж у настави од 21-30 година. Нешто су мање разлике између учитеља који у настави раде мање од 10 година и учитеља који у настави раде од 11-20 година и учитеља који у настави раде од 21-30 година и учитеља чији је радни стаж већи од 30 година. (*Дијаграм 1.*). То су, између осталог, потврдиле средње вредности поређених група (*Табела 6.*).

Овим је потврђена и друга посебна хипотеза истраживања: *постоји значајна разлика у проценама и мишљењима учитеља о значају спровођења микро истраживања у школи према њиховој дужини радног стажа, при чему по дужини радног стажа млађи, пре него ли старији учитељи сматрају да микро истраживања учитеља у школи значајно доприносе унапређивању праксе васпитања и образовања у школи.*

Резултати истраживања су показали да највећи ниво схватања о значају да спроводе микро истраживања у школи имају учитељи са радним стажем мањим од 10 година, а најмањи учитељи са радним стажем већим од 30 година. То је и било очекивано зато што су са једне стране млађи учитељи пробитачнији и жељни су да се доказују и буду успешни у учитељској професији (Vorwn, 2006; Хрњица, 2005). Зато су и заинтересовани за унапређивање наставе и истраживање у њој. Сходно томе и увиђају значај да спроводе микро истраживања у школи (Clark, 2010). Са друге, дуготрајно обављање једног истог посла од стране старијих учитеља, временом доводи до засићења истим. Зато је и праг интересовања ових учитеља да спроводе микро истраживања у школи веома низак (Гузина, 1980). Овакава схватања у

сагласности су са резултатима овог истраживања, па се може закључити да се са повећањем година радног стажа учитеља у настави, повећава и ниво њихових схватања о значају да спроводе микро истраживања у школи.

Након потврђивања посебних хипотеза истраживања, потврђена је и општа хипотеза истраживања: *микро истраживања у школи значајна су за снимање и унапређивање теорије и праксе васпитања и образовања у школи, али је мали број учитеља који спроводе микро истраживања у свом раду.*

ЗАКЉУЧЦИ И ПЕДАГОШКЕ ИМПЛИКАЦИЈЕ

Најзначајнији резултати овог теоријско-емпиријског истраживања чији је предмет значај микро истраживања учитеља у школи могу се приказани у форми закључка.

1. У теоријском приступу проблему истраживања, утврђено је да микро истраживања која спадају у групу примењених педагошких истраживања се рационално спроводе и организују у оквиру школа и других васпитнообразовних институција. Основни циљ микро истраживања која су углавном усмерена на решавање практичних проблема у настави је да побољшају праксу васпитања и образовања. Предмет микро истраживања у школи су углавном проблеми из праксе васпитања и образовања (педагошка и дидактичка пракса). Успешност реализације микро истраживања у највећој мери зависи од добро дефинисаног проблема истраживања и припреме учитеља за његово спровођење.

2. У емпиријском делу истраживања потврђене су посебне хипотезе истраживања: 1) значај микро истраживања учитеља у школи одређују фактори: допринос васпитању, допринос образовању и допринос планирању наставе и 2) постоји значајна разлика у проценама и мишљењима учитеља о значају спровођења микро истраживања у школи према њиховој дужини радног стажа, при чему по дужини радног стажа млађи, пре него ли старији учитељи сматрају да микро истраживања учитеља у школи значајно доприносе унапређивању праксе васпитања и образовања у школи и општа хипотеза истраживања да су микро истраживања у школи значајна за снимање и унапређивање теорије и праксе васпитања и образовања у школи, али је мали број учитеља који спроводе микро истраживања у свом раду.

Како је намера аутора да ово истраживање осим теоријског (научног) има и практични самисао и значај, неопходно је да се на крају изнесу педагошке импликације и укаже на могуће правце будућих истраживања.

1. С обзиром да је уочено да учитељи не спроводе у довољној мери микро истраживања у школи и да је један од узрока њихова недовољна оспособљеност да примењују микро истраживања, неопходно је дидактичко-методичко и методолошко оспособљавање учитеља.

2. Да би будући учитељи били оспособљени за спровођење свих врста истраживања, нарочито микро истраживања, неопходно је наставне садржаје на учитељским студијама прилагодити потребама учитељске професије. Да би се то постигло и студенти оспособили за истраживање, неопходно је уместо садашњег једног семестра, методологију педагошких истраживања изводити у два семестра. У истом обиму потребно је да буде заступљена и статистика у педагошким истраживањима.

3. За учитеље који већ раде у настави, неопходно је организовати курсеве на којима би стекли потребна знања за спровођење мирко истраживања у школи.

4. Да би се утврдио значај мирко истраживања у школи, будућим истраживачима се препоручује да спроведу микро истраживања која ће утврдити бројне проблеме у настави, што ће даље допринети ефикаснијем планирању наставе од стране учитеља.

Како би се на најбољи могући начин и што свеобухватније и научније осветлио проблем овог истраживања, уложено је доста труда и напора, а истраживање је захтевало пуно времена и стрпљења. Време, педагошка и дидактичка јавност, треба да просуде колико се у томе успело. Овај рад ће свакако послужити као добра основа аутору и другим истраживачима у будућим истраживањима.

Литература

- Банђур, В.; Поткоњак, Н. (2002). *Истраживање у школи*, Ужице, Учитељски факултет у Ужицу Универзитета у Крагујевцу.
- Банђур, В.; Поткоњак, Н. (1999): *Методологија педагогије*, Београд, Савез педагошких друштава Југославије.
- Worwn, A. (2006): Equality of Opportunity for Education: One-off or Lifelong, *Journal of Philosophy of Education*, 40(1), 63-84.
- Гузина, М. (1980): *Кадровска психологија*, Београд, Научна књига.
- Јовановић, Б.; Кнежевић Флорић, О. (2008): *Основи методологије педагошких истраживања са статистиком*, Јагодина, Педагошки факултет у Јагодини Универзитета у Крагујевцу.
- Кундачина, М.; Банђур, В. (2004), *Акционо истраживање у школи (наставници као истраживачи)*, Ужице, Учитељски факултет у Ужицу Универзитета у Крагујевцу.
- Mangram, J.; Watson, A. (2011): US and Them: Micro-Studies Teachers Talk about Global Education, *Journal of Social Studies Research*, 35(1), 95-116.
- Миленовић, Ж. (2010): Факторска анализа у статистичком програму SPSS применом неортогоналне Direct Oblimin ротације, *Зборник радова Учитељског факултета у Призрену-Лепосавићу*, 6(4), 115-131.

- Mužić, V. (2004): *Uvod u metodologiju istraživanja odgoja i obrazovanja*, Zagreb, Educa.
- Oikomiday, E. (2010): Zoming into the School narratives of Refugee Students, *Multicultural Perspectives*, 12(2), 74-80.
- Stoll, L.; Fink, D. (2000): *Mijenjajmo naše škole*, Zagreb, Educa.
- Tabachnick, B.; Fidell, L. (2007): *Using multivariate statistics*, Boston, Pearson Education.
- Хрњица, С. (2005): *Општа психологија са психологијом личности*, Београд, Научна књига Нова.
- Clark, A. (2010): In-Between Spaces in Postwar Primary Schools: A Micro-Study of a Welfare Room, *History of Education*, 39(6), 767-778.
- Cowley, S. (2006): *Tajne uspešnog rada u razredu: vještine, tehnike i ideje*, Zagreb, Školska knjiga.

Zivorad Milenovic, Ph.D.

Teacher Training Faculty in Prizren – Leposavic

MICRO RESEARCH ON SCHOOL TEACHERS

Summary: *The paper deals with theoretical and empirical research on importance of school teachers micro research. Micro research in schools belongs to the group of applied pedagogic research. Its basic task is to develop pedagogic theory and practice of education in schools. In order to strengthen importance of micro research on school teachers, a research was conducted on the sample of 114 primary school teachers in the area of city of Niš during May-June in 2011. The research and the results are presented in the paper. The data collected during the research is processed by factor analysis and unifactor univariate ANOVA analysis of variance of different groups with planned comparison. Three factors were separated as dominant in determining importance of school teachers micro research. Unifactor univariate ANOVA variance analysis has shown presence of statistically important difference in opinion and attitude of school teachers concerning the micro research on teachers in regard to the length of their school work, where teachers with shorter teaching experience considered conduction on micro research in school as an important contribution to education efficiency of the teaching process. The most considerable results of research presented in the form of conclusion state pedagogic implications and directions of the future research.*

Key words: pedagogic research, micro research, teacher, teaching and learning, importance of micro research.